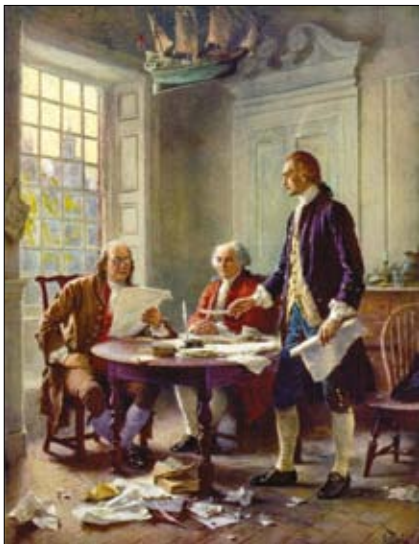

Ústava Spojených štátov amerických.

Benjamin Franklin, Samuel Adams a Thomas Jefferson koncipujú ústavu.

Deklarácia nezávislosti (1776).

Emanuel Gottlieb Leutze: Washington prekračuje rieku Delaware, 1851.

AMERIKA, NOVÝ RÍM

Nasledujúce orifielské obdobie (2061-2133) sa rýchlo blíži. Doposiaľ v každom orifielskom období na Západe vzkriesili ducha Augustovej éry a pokúsili sa obnoviť Rímsku ríšu. Kto budú Rimania 21. storočia? Spisovatelia, žurnalisti a svetová verejnosť to tušia a stále častejšie vyslovujú: **Američania sú Rimania našej doby.** Je to analógia, ktorej obraz nadobúda čím ďalej, tým ostrejšie kontúry.

Rím aj Spojené štáty v ranej fáze vývoja odvrhli monarchiu a ako posvätný vyzdvihli republikánsky ideál slobody. Trinásť amerických kolónií vypovedalo poslušnosť britskej korune rovnako ako Rimania zvrhli nadvládu etruských kráľov. Potom sa rozširovali a zjednotili Apeninský poloostrov, resp. severoamerický subkontinent do federálneho zväzu.

Vzťah Američanov k Európe pripomína vzťah Ríma ku Grécku. Európa sa dá prirovnať k helénskemu svetu tvorenému mestskými štátmi s vysoko vyprofilovanými kultúrami a dlhou tradíciou. Na západ od nich vznikol nový, mladší, dcérsky svet tak, že prisťahovalci zo starého kontinentu na vyššom kultúrnom stupni (Tyrrhenos, Aeneas) sa ujímali vlády nad tamjším obyvateľstvom. Američania ako Rimania boli rodovo vykorenení z kultúrnej kontinuity, bola to zmes etníc, prisťahovalcov a utečencov, z ktorej sa kul nový národ.

Kým obyvatelia starého kontinentu si zachovávali svoju tvorivú kultúrnu rozmanitosť a členitosť, za morom na západ od nich sa utvoril monolit, ktorý začal materskému kontinentu vojensky dominovať. Jedni boli hrdí na svoju vysokú kultúru, druhí na svoju akcieschopnosť a občiansku cnosť. Vznikla symbióza, kde nový kontinent stál na čele vojenského bloku zahrňujúceho aj starý svet, od ktorého bol kultúrne závislý. Rimania neboli teoretici, ale veľkí praktici podobne ako Američania. Sotva existuje americká filozofia alebo umelecký smer; najmä prvých sto-dvesto rokov všetci vedci, umelci, myslitelia boli Gréci presťahovaní do mocného a bohatého Ríma, čo sa podobá na odliv európskych mozgov do Spojených štátov.

Rím aj Amerika vrastali do úlohy svetovej veľmoci pomaly. Obe impériá nie sú výsledkom náhleho výboja dajakého Napoleona alebo Džingischána, ale postupných, opatrných krokov. Rimania dlho chceli brániť len sami seba a Amerika robila izolacionistickú politiku. Do roztržiek v starom svete boli vtiahnutí len ako obrancovia slobody pred despotmi: grécke štáty požiadali Rím o pomoc pred expanziou Filipa Macedónskeho, Európa Ameriku pred Hitlerom. Rímske aj americké posádky tam potom už zostali.

Rimania dobyli svet tak, že sa stále iba bránili alebo bránili svojich spojencov. Boli mimoriadne citliví na urážky a mali nadmernú potrebu bezpečnosti. Každý obranný kruh okolo Ríma vytvoril nové hranice, ktoré si vyžadovali ďalší a ešte ďalší obranný kruh. Táto pomalosť, defenzivita, až obsedantná potreba zaisťovať sa, integrácia dobytých území do trvalých štruktúr, dôležitosť strojov a techniky sú pečaťou saturnského ducha. Marsovou pečaťou je blesková vojna, Hitlerova alebo Džingischánova, vytvára však len efemérne ríše.

Američania sa podobajú Rimanom v tom, že rovnováhu síl považujú za neprijateľnú hrozbu. Dobré sa cítia, len ak oni sami ohrozujú celý svet, ale nikto nemôže ohroziť ich. V roku 1962 chceli vtiahnuť svet do tretej svetovej vojny len preto, že Rusi na Kube umiestnili rakety rovnako ako oni sami do Turecka. Ani Rimania nezniesli rovnocenné vyjednávanie. Nadobro zni-

čili Kartágo nie preto, že by ich ohrozovalo, ale preto, že by bolo *schopné* ohroziť ich. Cato Starší bol známy tým, že každý svoj prejav v senáte zakončil slovami: „Okrem toho si myslím, že Kartágo musí byť zničené“.

Na prahu svojej premeny na veľmoc Rím prešiel k filozofii *preventívnej vojny*, ako súčasná Amerika. Aký chaos by nastal, keby každý smel napadnúť inú krajinu preventívne, len na základe dohadov, s tým si americký prezident nerobí starosti, lebo také právo je samozrejme vyhradené iba Amerike. Ignorujú svetovú verejnú mienku a čudujú sa, rovnako ako Rimania, prečo ich svet nenávidí. Spolurozhodovanie Spojených národov je formálnym gestom: smú spolurozhodovať dovtedy, kým súhlasia.

Rím aj Amerika sa postupne vynorili ako unilaterálna mocnosť bez súpera. Ako kedysi Rím, ani dnes nemôže nikto pomýšľať na to, že by napadol samotnú Ameriku, naopak ona vojensky obhajuje svoje záujmy všade v zahraničí. Spojené štáty americké majú rozmiestnené vojenské základne v 130-tich krajinách sveta podobne ako Rimania svoje légie v provinciách. Elitné jednotky námornej pechoty sú novoveké prětoráni. A *pax romana* (rímsky mier) bol tiež taký dvojznačný ako dnešný *pax americana*. Rimania znamenali mier, ale aj neslobodu. Prinášali do provincií civilizáciu, no aj ich vykorisťovali. Grécka kultúra v ich podaní zhrubla, ale našla u nich aj ochranu a šírila sa. Taká ambivalentná je dnes úloha Ameriky: mohla by chrániť európske duchovné hodnoty. Ale aj urobiť zo svetovlády samoučel.

S heslom *divide et impera* (rozdeľuj a panuj) sa Rimania ujímali roly arbitra miestnych šarvátok (ako Amerika robí svetového policajta). Zaisťovali mier, ale s prevahou silnejšieho vo svoj vlastný prospech. Tá časť provinčných náčelníkov, ktorá sa spojila s Rimanmi, si postavila opulentné vily, prešla na rímsky spôsob života a vládla pod ochranou rímskej moci. Odcudzila sa však vlastnej kultúre a v očiach domácich predstavovala zradcov, čo zapredali vlastnú krajinu. Presne tak sú spojencami Američanov v iných krajinách bábkové vlády, ktoré by sa inak bez zahraničnej pomoci neudržali. Ropa, nerasty a iné prírodné bohatstvo prúdia do Ameriky, kde sa spotrebúvajú v nonšalantnom množstve, rovnako ako kedysi prúdilo obilie, cín, slonovina či vzácne dreva odšadiaľ do Ríma. Bohatstvo Zeme musí prúdiť do Ameriky za falošný dolár nanútený ako svetové platidlo hospodárskym a vojenským násilím. Krajinu, ktorá sa to pokúsi zmeniť, spustošia, zbombardujú.

Ríman sa v provincii správa arogantne; robí si, čo chce. Presne ako dnes, keď americké koncerny so zdanlivým súhlasom alebo aj len tak, bez súhlasu kradnú pralesy na Papui alebo odvážajú nerastné bohatstvo Venezuely a miestnych jednoducho zmlátia, ak sú proti. Rímsky občan stál nad zákonom krajiny, v ktorej žil. Aj keď sa niečoho dopustil, mohol byť súdený len v Ríme. Keď Židia chytili sv. Pavla a išli ho súdiť, stačilo mu zvolať: *Civis romanus sum* (som rímsky občan). Presne to si všade vyhradzujú Američania. Ak opitý americký vojak niekde znásilní ženu alebo jej zrazí dieťa, tá sa nemôže obrátiť na súdnicstvo svojej krajiny o spravodlivosť.

Moc je najťažšia charakterová skúška a mení toho, kto ju získal. Súčasne s tým, ako sa Rím stal impériom, zmenil sa z republiky na cisárstvo. Obrovské provincie neboli demokratické, a kto im vládol, skorumpoval svojou mocou a bohatstvom aj samotný Rím. Senátori sa stali bábkami v rukách vojvodcov ako Marius či Caesar a veľkých boháčov ako Pompeius či Crassus. Cisári však udržiavali zdanie republikánskych inštitúcií ešte dlho potom, čo už rozhodovali celkom sami.

Americký orol a zástava.

Orol na štandarde rímskych légii.

Slávnosť v kupole Kapitolu.

Pôvodný projekt Kapitolu.

Kapitol Spojených štátov.

Spojené štáty sa podľa všetkého nachádzajú práve v tejto fáze prechodu k faktickej monarchii pod rúškom zdanlivej demokracie. V kabinete amerického prezidenta sa rozhoduje o celom svete, aj o nás, ale nás do toho nič nie je. Prvý muž Ameriky vystupuje ako cisár sveta, ale volí ho smú len Američania. Takto aj rímsky cisár diktoval podmienky provinčným krajinám, ale volebné právo zostalo vyhradené len Rimanom v Itálii. Obyvatelia provincií si na rímske občianstvo počkali 300 rokov.

Rímsky ľud však prevolával na slávu komukoľvek, kto rozhadzoval strieborníaky a sľúbil *panem et circenses* (chlieb a hry). Verejná mienka sa *vytvárala* triviálnymi mechanizmami manipulácie ľudu, ktorý dávno stratil svoje občianske cnosti. Mravne skazení životom na úkor druhých, obklopení otrokmi a otrokyňami z provincií, nežili vlastne v realite. Je to veľmi znepekujúca analógia so súčasnou Amerikou. Demokracia sa zmenila na plutokraciu. Amorálna oligarchia boháčov uskutočňuje svoje zločinné, sebecké ciele v mene davu, ktorý nerozmýšľa a zaujíma ho len jedno: zachovanie blahobytu. Nevzdanej Amerike sa dá nahovoriť čokoľvek, aj to, že 11. septembra 2001 neplatili zákony fyziky. Nevedia ani, kde je ktorá krajina, kto tam žije a čo si cíti. Vedia len, že treba kamsi ďaleko poslať armádu, aby sa nemali zajtra horšie než dnes. Médiá podávajú triviálne naivné schémy namiesto skutočnosti a spolu so zábavným priemyslom odvádzajú pozornosť davu k nepodstatnostiam. Médiá si platíme za to, aby nám hovorili, čo chceme počuť. Američan má potom notoricky čisté svedomie, akým boli známi aj Rimania: vždy sa cítili len sami ohrození, vždy boli v práve, trestali porušovanie (vynútených) zmlúv a podobne.

Podobnosť konkrétnych obrazov padá do oka, ak poznáme starý Rím. Jeden publicista vzal dokumentárny film o povahe Ríma, a kým nechal ďalej znieť slovo komentátora, nahradil obraz zábermi z dnešnej Ameriky: dav jasajúci pri krvavých gladiátorských zápasoch a nebezpečných pretekoch konských záprahov zábermi z boxu a pretekov formule 1, skorumpované tváre pokryteckých rímskych politikov americkými.

Svoju úlohu pri rozpade Ríma zohrali aj demografické pohyby. Blahobytní Rimania nemali viac detí a ľudský personál musel byť stále viac nahradzovaný porímštenými barbarmi. Tí si osvojovali rímsku kultúru v hrubých rysoch, no v jadre už nechápali cnosti, ktoré kedysi urobili Rím veľkým. Tak sa to chystá aj dnes. Nehispánski belosi, ktorí založili Spojené štáty, po roku 2050 nebudú viac vo svojej krajine tvoriť väčšinu. Cez hraničný múr sa do bohatej ríše tlačili barbari asi ako dnes Mexikáni do Spojených štátov. Dedičným nepriateľom imperiálneho Ríma bola Perzia. Dnes je to Irán, Irak, Afganistan – moslimské krajiny na území bývalej perzskej ríše.

Od vojny v Afganistane a Iraku, od bombardovania Srbska už o tom hovorí každý: Američania sú noví Rimania. Vyšli celé knihy o paralelnej histórii Ríma a Ameriky.^{Bender} Čo sa mi ešte pred pätnástimi rokmi ťažko vysvetľovalo, je teraz oficiálne: „*Súvislosti medzi oboma kultúrami, ktoré oddelujú svetadiely a tisícročia, prekvapujú a fascinujú*“, hovorí predseda Národného ústavného centra, ktorému nedávno predsedal aj George Bush starší.^{USA}

^{Today} Centrum otvorilo v roku 2010 výstavu pod názvom *Staroveký Rím a Amerika*. Rímsky orol tam stojí vedľa amerického orla, gladiátorská maska vedľa ragbyovej masky amerického futbalu, americkí prezidenti v tógach vedľa búst starých Rimanov. Nákrčná obruč rímskeho a amerického otroka. Vo vitríne je list adresovaný Johnovi Adamsovi, prvému viceprezidentovi a druhému prezidentovi Spojených štátov, kde sa jeho manželka pod-

pisuje ako Porcia, žena niekdajšieho rímskeho senátora Bruta. Otcovia-zakladatelia Spojených štátov boli totiž očarení starým Rímom. Preto aj budovu zastupiteľského orgánu podľa rímskeho vzoru nazvali Kapitól a jeho hornú snemovňu senátom.

Kým zakladatelia Spojených štátov sa inšpirovali republikánskym Rímom, súčasná Amerika sa už inšpiruje Rímom v jeho imperiálnej fáze. Právomoci sa sústreďujú v rukách prezidenta, patriotické zákony obmedzujú občianske práva v mene strachu pred terorizmom. Zastrasený kongres dvíha ruky na povel, ako kedysi rímski senátori. Bohatstvo sa koncentruje a prehľbuje sa rozdiel medzi boháčmi a chudobou. Rýchlo sa plní, čo som predpovedal o blížiacom sa veku Orifiela. No až keď si uvedomíme, že štátne symboly USA skryto-otvorene hlásajú návrat rímskeho impéria už dávno, zastavuje sa na chvíľu rozum. Ako je to možné? Ako často v dejinách, inšpirujúci duch vstúpi podvedome do symbolov už na počiatku vecí a pre toho, kto vie čítať ich reč, prezrádza budúcnosť. Veľká pečať Spojených štátov vytlačaná na dolárovej bankovke zobrazuje pyramídu a okolo nej latinský nápis: *Novus ordo seclorum*. To je prevzaté zo štvrtej eklogy Vergília. V preklade tento verš znamená „zrodil sa nový poriadok vekov“ alebo „nový vek v poradi“ a pokračuje slovami „vracia sa vláda Saturna“! Tieto slová neoslavujú tvorcov republikánskeho Ríma, ale Oktaviána Augusta, prvého cisára a zakladateľa rímskeho impéria.

Oswald Spengler, toľko kritizovaný ako pahistorik, predpovedal návrat rímskej ríše skôr a presnejšie než všetci ostatní. V prvom rade upozornil, že „*Imperium Romanum sa už nejaví ako jednorázový fenomén, ale... ako typický konečný stav, ktorý tu už bol niekoľkokrát*“. Je to okamih, kedy sa kultúra mení na civilizáciu, stav vyčerpania ducha, keď z bývalého vnútorného obsahu zostanú len vonkajšie technické a organizačné formy. Národ, čosi spojené s kultúrnymi hodnotami, sa mení na beztvárú masu ovládanú abstraktnou veličinou peňazí. Americkí cestujúci v Európe mu pripadajú ako noví Rimania: „*Luza príliš rýchlo zbohatlých Rimanov očumovala diela Periklovej doby, ktorým rozumela tak málo, ako rozumejú americkí návštevníci Michelangelovej Sixtínskej kaplnke*“.^{Spengler}

Keď sa lepšie prizrieme na Spenglerovu „*Tabuľku súčasných epoch ducha*“ medzi antickou a západoeurópskou civilizáciou, zistíme, že Spengler naprosto správne priraduje epochy archanjelov jednu k druhej tak, ako sa opakujú v rovnakom poradí o 2088 rokov neskôr. Orifielské obdobie prirovnáva k orifielskému (Parmenida k Descartovi), gabrielské ku gabrielskému (gréckych senzualistov k anglickým), rafaelské k rafaelskému (sofistov k osvietencom), anaelské k anaelskému (epikurejcov k romantikom). Romantizmus bol fázou analogickou k helénizmu, v Napoleonovi (1800) vidí analógiu Alexandra (300 pr. Kr.). Podľa Spenglera teraz (2010) žijeme v dobe Sullovej (90 pr. Kr.), ktorý ako prvý začal zastrášovať rímsky senát silou. Presne to prežívame: plutokrati, doteraz skryto ovplyvňujúci politiku, začali počas svetovej finančnej krízy otvorenými hrozbami vnucovať svoju vôľu národným parlamentom. Doba Caesarova a Augustova, premena republík na faktické cisárstvo, by mala nasledovať v rokoch 2050-70, čo je presne začiatok orifielského obdobia (2061).

Orifielské premeny sa dotknú celého sveta (aj Európskej únii hrozí premena na centralizovaný monolit). No v Augustovej ére to boli predovšetkým dve vyslovene saturnské ríše, ktoré si podmaňovali svet zo západu a z východu: Rím a Čína. Bude to tak aj teraz? Po roku 2050 Čína dobehne Spojené štáty a stane sa hospodárskou veľmocou číslo jeden.

Veľká pečať USA (od roku 1782).

Ajatolláh Chomejní vílazi nad bábkovým šachom, ktorý sa drží šosov amerického imperializmu. Plagát iránskej revolúcie, 1979.

Tento štát, kde cisárska tradícia ignorujúca slobodu jednotlivca nikdy nevymizla, prechádza nebývalým rozmachom a skupuje nerastné bohatstvo Zeme.

Do konca 21. storočia sa vyčerpajú nielen svetové zásoby ropy, ale aj rôznych kovov a iných surovín. Nebude ani dosť vody. Ropa neznamená len palivo pre dopravu, ale polovica výrobkov okolo nás je z ropy a úrodnosť zeme je ropnými hnojivami vybičovaná na štvornásobok. Obdivuhodné, s akou nevyhnutnosťou sa na obzore črtá nový orifielský vek – vek mníchov a impérií. Buď sa rozšíri nejaké novoveké mníšske hnutie, ktoré primáje ľudí obmedziť vlastné sebecko a konzumnú mentalitu dobrovoľne, alebo sa núdza a globálne výzvy vyriešia vzostupom absolútnych štátov, ktoré nastolia poriadok za cenu obetovania slobôd jednotlivca. Až Orifiel rozprestrí svoje krídla, budeme pestovať stoické saturnské cnosti sebavlády a sebazaprenia buď dobrovoľne, alebo sa svet zmení na žalár, kde budeme robiť to isté v okovách.